

AMBT EN HEERLIJKHEID

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

Na de ledenvergadering op 29 maart l.l. is het bestuur als volgt samengesteld:

Adr. Kolkman, fung.voorzitter
 mevr. H. Renkema-Homs, secretaresse
 G.L.I. Krikhaar, penningmeester
 J. de Bruyn
 K.J.H. Doude van Troostwijk
 E.J. Kruijswijk Jansen
 W.J. Meijerink

Het secretariaat is overgenomen door mevrouw H. Renkema-Homs, Köllinglaan 15, 6952 HK – Dieren, telefoon 08330-14205.

De datum van onze excursie, a.s. zomer, is vastgesteld op 26 augustus 1988 (Vrijdag). Het programma en aanmeldingsformulier worden nader bekend gemaakt.

Als nieuwe leden van onze Kring kunnen wij u voorstellen:

de heer drs. H.M. Bosland	Velp
de heer mr. F. Keverling Buisman	Velp
de heer prof.mr. H. van der Lingen	Rozendaal
de heer en mevrouw van Osterom-Sevenhuysen	Velp
de heer en mevrouw P. Smilde	Rheden
de heer en mevrouw ir. A. Wijers	Velp

Kadastrale Atlas.

In 1989 is het vijf en twintig jaar geleden dat het toenmalige bestuur van onze kring de kadastrale atlas van de gemeente Rheden en Rozendaal heeft uitgegeven. Deze unieke uitgave heeft zich in grote belangstelling mogen verheugen en is totaal uitverkocht. In de loop der jaren is er veel vraag naar geweest, maar het bestuur zag geen mogelijkheid om tot een her-uitgave te komen.

De Stichting Kadastrale Atlas Gelderland ziet mogelijkheden om volgend jaar tot een herdruk te komen. Het is de bedoeling dat de uitgave gelijk wordt aan de overige uitgaven van deze stichting. Daartoe worden vrijwilligers opgeroepen om de stichting te helpen bij de voorbereidingen. Men kan zich aanmelden bij de heer dr.ir. J.F. van Oosten Slingeland, Oversteeg 41, De Steeg, 08309-52026 of bij één van de bestuursleden, die dan uw naam zal doorgeven. Van harte aanbevolen!

Mijn neef C.J. Sleddering te Voorburg was zo vriendelijk mij een fotokopie te sturen van de oprichtingsakte uit 1907 van de Velpsche Begrafenis Onderneming. Zijn grootvader J. Sleddering was één van de leden van die maatschap. Reden voor mij om een onderzoek in te stellen naar de lotgevallen van de onderneming.

Over de gang van zaken bij een begrafenis in ons dorp in het verleden is nauwelijks iets bekend. Wel wanneer dat de bewoners van buitenplaatsen en kastelen betrof. We lezen daarover in Kerkkamp's "Historie van Velp en Rozendaal" op blz. 231-241. Ook schrijft hij over de begrafenisgebruiken bij de boeren. Maar daarover worden we veel uitvoeriger ingelicht door H.W. Heuvel in "Oud-Achterhoeks boerenleven", 2de dr., Deventer, 1927, blz. 131-132 en 434-437; ook in "Herinneringen van een oude Saksische boer" door Bernard Weenink, Lievelede, 1983, blz. 90-95.

Over de begrafenis van een doorsnee dorpsbewoner heb ik niets kunnen vinden. Mij dunkt, de gebruiken daarbij zullen niet veel hebben verschild van die van de boerenbevolking. Wellicht een onderwerp voor nadere studie? In elk geval moeten de burenen bij een sterfgeval een rol hebben gespeeld; in Velp bestond toch zeker burenplicht.

Kosters hebben in het verleden een belangrijke taak gehad bij begrafenissen. Dat spreekt ook vanzelf want tot ca 1825 werd er in de kerk en daaromheen op het kerkhof begraven. De thans gesloten begraafplaats aan de Reinaldstraat werd ca 1834 in gebruik genomen, de dodenakker der Rooms-Katholieken aan de Bergweg in 1874, de begraafplaats Heiderust dateert van 1910. Hier en daar treden nog steeds kosters op als begrafenisondernemers!

Daarnaast en ten gevolge had men in Velp de beschikking over een "lijkbezorger". Mijn betovergrootvader Barend Jansen (1797-1845) en zijn zoon Gerrit Jan Jansen (1824-1897) waren barbier en lijkbezorger. De laatste had zijn zaak in het nog bestaande pand Rozendaalselaan 3 te Velp.

De lijkbezorger zal bij een sterfgeval voor het afleggen en opbaren hebben gezorgd indien familieleden of burenen dat niet deden. Ook het "aanspreken" of "aanzeggen" van het sterfgeval in de buurt behoorde tot zijn taak. Indien er onder de burenen niet genoeg dragers te vinden waren moest hij die huren. De burenen deden dat gratis; ze werden dan wel op het begrafenismaal verwacht. Ik herinner me dat gehuurde dragers voor hun werk f 3, - ontvingen, maar ook dat vaste leveranciers van de overledene - in dat geval een welgesteld persoon - een zgn. "draggersplaatsje" kregen, een uitkering van f 3, -, zonder dat zij daarvoor echt moesten dragen.

De lijkbezorger zal ook bemiddeld hebben bij het bestellen van de doodkist en het kopen van een graf. De plaatselijke stalhouders beschikten wel over een lijkwagen en zo nodig volgrijtuigen. In Dieren hadden de Hervormde en Gereformeerde diaconieën een lijkwagen in eigendom en dat leverde behoorlijk wat geld op. In Ellecom bood "De Vereniging Bijzondere Begraafplaats, Ellecom - De Steeg", opgericht 1873, in 1968 nog een "lijkkoets voor de liefhebber" aan. Die bracht f 25, - op! (Meded. Oudh. Kr. nr. 62, blz. 6). Eerst aan het eind van de vorige eeuw vond ik in de Velpsche Courant de vermelding van een organisatie voor het regelen van begrafenissen. In die krant van 18 februari 1893 staat een advertentie met de volgende tekst:

Eerste Velpsche Begrafenis - Onderneming
regelt Begrafenissen in alle klassen met
de stiptste uitvoering.

Het personeel is van nestels voorzien.

Tarieven gratis verkrijgbaar bij S. van
der Graaf. Kantoor: Schoofstraat 584.

Het was dan wel de eerste begrafenisonderneming in Velp, in Arnhem bestond reeds sinds 1885 de Arnheemsche Begrafenis Onderneming "Kramer" en die zal, zeker voor welgestelde Velpenaren, de begrafenis hebben verzorgd. Inderdaad de eerste. Dat lezen we in de Velsche Courant van 2 april 1932. Toen bestond de Velsche Begrafenis Onderneming – waarover ik nog kom te schrijven – 25 jaar: "Dankbaar willen we erkennen, dat er in ons dorp een onderneming is, die er goed voor zorgt dat bij aandoenlijke en plechtige oogenblikken in ons leven de handeling met groote piëteit geschiedt. En dat mag bij een gelegenheid als deze wel eens gezegd worden. Hoe geheel anders is het dan voor dien tijd. De aansprekers van toen hebben wel altijd gezorgd, dat ze deden naar de droeve omstandigheden vroegen, maar er was niet zulk een goede inrichting en de helpers waren niet steeds alle goed op de hoogte. Doch voor 25 jaar ontstond een model-onderneming, die was geschoeid op de leest van dergelijke ondernemingen in de eerste steden van het land".

In 1907 kreeg de bovengenoemde S. van der Graaf concurrentie. In de Velsche Courant van 2 maart van dat jaar lezen we: "Alhier is door aansprekers en stalhouders een Begrafenis-Vereeniging gesticht". In de krant van 13 april 1907 echter wordt gewag gemaakt van een "fusie" tussen de bestaande onderneming van S. van der Graaf en de nieuwe. En uiteindelijk tekenen J.B.G. Jansen van Galen, J. Sleddering, S. van der Graaf en A.A. Appeldoorn de op 8 juni 1907 opgemaakte akte van oprichting van de Velsche Begrafenis Onderneming. De tekst luidt:

Burgerlijke Maatschap

De ondergeteekenden

Johan Bernard Gustaaf Jansen van Galen, aanspreker,

Johannes Sleddering, winkelier,

Simon van der Graaf, makelaar en

Aart Arnoldus Appeldoorn, bierhandelaar,

allen wonende te Velp,

Verklaren met elkander te hebben aangegaan eene bijzondere maatschap, waaraan zij den naam hebben gegeven van "**De Velsche Begrafenis Onderneming**" en welke ten doel heeft het voor gemeenschappelijke rekening regelen en bezorgen van begrafenis. Zij verklaren daaromtrent verder het volgende te zijn **overeengekomen**:

Artikel één

De maatschap wordt aangegaan voor onbepaalden tijd en wordt geacht aangevangen te zijn den eersten Januari negentienhonderd zeven.

Artikel twee

Ieder der vennoten brengt nevens zijn cliëntèle, arbeid en vlijt in de maatschap een som van twee honderd gulden.

Artikel drie

De winsten en verliezen der maatschap zullen door ieder der vennoten voor een vierde gedeelte worden genoten of gedragen.

Artikel vier

De vennoten worden geacht zich over en weder de macht te hebben verleend om, de een voor den ander te beheeren.

Artikel vijf

Ieder der vennoten mag gebruik maken van de zaken aan de maatschap toebehoorende, mits hij die zaken gebruikt tot zoodanige einden als waartoe zij bestemd zijn en mits hij zich daarvan niet bediene tegen het belang der maatschap of op zoodanige wijze, dat de overige vennoten daardoor verhinderd worden om van die zaken volgens hun recht mede gebruik te maken.

Artikel zes

Ieder vennoot heeft de bevoegdheid om de overige vennoten te verplichten in de onkosten te dragen, welke tot behoud der aan de maatschap behorende zaken noodzakelijk zijn.

Artikel zeven

Geen der vennoten mag zijn aandeel in de maatschap aan anderen overdragen of een derde als deelgenoot in zijn aandeel opnemen.

Artikel acht

Bij overlijden van een der vennoten met achterlating van een of meer meerderjarige zoons duurt de maatschap voort tusschen de overige vennoten en den eenig meerderjarige zoon of een der meerderjarige zoons ter keuze dier meerderjarigen van den overleden vennoot indien de eenig meerderjarige of de uit de meerderjarigen aangewezen zoon zijn begeerte daartoe binnen drie maanden na het overlijden zijns vaders den overigen vennoten schriftelijk heeft meegedeeld.

Artikel negen

Bij ontstentenis van een of meer meerderjarige zoons van den overleden vennoot of het laten verlopen van den in het voorgaand artikel bepaalde termijn, duurt de maatschap tusschen de overige vennoten voort en vervalt het aandeel van de weduwe en van de erfgenamen van den overleden vennoot in de zaken der maatschap aan de overige vennoten onder verplichting om als vergoeding voor de waarde van dat aandeel aan de weduwe en erfgenamen van den overleden vennoot uit te keeren een som van honderdvijftig gulden in contanten.

Artikel tien

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 1686 van het Burgerlijk Wetboek zal opzegging van dit contract door een of meer der vennoten aan de overigen, ontbinding van de maatschap ten gevolge hebben, mits de opzegging ter goede trouw en niet ontijdig geschiede.

Aldus opgemaakt en geteekend te Velp den 8 Juni 1907 in viervoud.

Opvallend in deze akte is het feit dat er uitsluitend sprake is van mannen: vaders en zonen. Vrouwen kwamen bij de werkzaamheden van de maatschap niet te pas!

In een advertentie uit de eerste tijd van de onderneming blijkt dat men begrafenissen regelt "voor Volwassenen en Kinderen, zoowel op het dorp als daarbuiten"; nogal logisch, zou ik denken. Ook de adressen der vennoten worden vermeld: Jansen van Galen woont Beekstraat C 144A, Van der Graaf Hoofdstraat A 390, Sleddering Rozendaalschelaan A 247 en Appeldoorn Brugweg C 104.

In het eerder genoemde krantenartikel uit 1932 lezen we nog dat de oprichters Sleddering, Jansen van Galen en de Graaf inmiddels zijn overleden, maar ook dat de dragers H. ter Bruggen, P. Gunsing, H. Hekkers en W. Heijink vanaf de oprichting aan de onderneming zijn verbonden, zodat ze hun zilveren jubileum vieren.

Het archief van de Velpsche Begrafenis Onderneming is niet bewaard gebleven, wèl berust in het archief van de Kamer voor Koophandel te Arnhem onder nr. 6011 een dossier met gegevens vanaf 19 mei 1927. Toen werd de onderneming aangemeld bij de K.v.K. en daaruit putte ik de volgende bijzonderheden.

In dat jaar wordt als doel vermeld: "Bezorgen van Begrafenissen en Regelen van Crematies". Als vennoten worden dan genoemd: Hendrik Crop, geb. te Velp, 28 mei 1886, wonend Beekweg 1, later Molenweg 1a; Willem Hendrik Appeldoorn, geb. te Velp, 7 febr. 1900, wonend Brugweg 15 en Cornelis Vader, geb. te Callantsoog, 4 sept. 1874, wonend

Koningstraat 12, later Parkstraat 45, nog later Emmastraat 17. De onderneming was eigenares van lijkkoetsen en rijtuigen welke gestald waren bij stalhouderij Wijlhuizen, later van Middelkoop aan de Poortstraat.

In 1935 wordt een vrouw (!) in de vennootschap opgenomen: C.R.G. Appeldoorn-Timmerman, de echtgenote van W.H. Appeldoorn. C. Vader treedt uit in 1941 en de familie Appeldoorn in 1951. Dan wordt de onderneming voortgezet door H. Crop, die als eigenaar optreedt. Het staat niet in de stukken, maar geruime tijd heeft kleermaker B. Ruijling uit de Oranjestraat zijn medewerking verleend. Hij zal de link gelegd hebben naar de R.K. dorpsgenoten, zeker na het uittreden van de eveneens R.Katholieke Appeldoorns. Op 23 september 1965 wordt de onderneming ingebracht in de "N.V. Velpse Begrafenis Onderneming H. Crop", adres Pres.Kennedylaan 1, Velp. Als commissaris, tevens directeur worden 10 okt. 1965 vermeld Hendrik Crop en Lambertus Hage. De laatste, geboren 12 sept. 1921 te Baarn, woonde te Arnhem, Rietgrachtstraat 2; daar was gevestigd het Protestants Begrafenisfonds. Na het overlijden van Crop in 1967 blijft Hage directeur, maar op 31 december 1972 wordt de onderneming uiteindelijk opgeheven.

Tot het "afsterven" van de Velpse Begrafenis Onderneming (ik mag die term in dit verband wel gebruiken) heeft ongetwijfeld bijgedragen de oprichting in 1932 van de "Algemene Uitvaart Verzorging B.V.", onder directie van de heer A.W. Feith. Deze onderneming, die al spoedig een hoge vlucht nam, betekende een zware concurrent voor de V.B.O.

Bij de opheffing van de V.B.O. werden de boeken en bescheiden van de zaak overgebracht naar het kantoor van de Stichting Het Protestantsch Begrafenisfonds te Arnhem, waarvan L. Hage directeur was. Volgens mededeling van de directie van de Monumentstichting, opvolger van het fonds, zijn die niet meer aanwezig. Jammer!

Zurgerlijke Maatschap.

De ondergeteekenden, _____
Johan Bernard Gustaaf Jansen van Gulen, aanspreker.
Johannes Stallinga, voorzitter.
_____
_____
_____
_____
altes. woonende te Velp.
Verklaren: niet elkander te hebben aangegeven een of bijzondere maatschap, waaraan zij den naam hebben gegeven van "De Velpsche Begrafenis Onderneming" en welke ten doel heeft het voor gemeenschappelijke rekening regelen en bezorgen van begravingen.
zij verklaren daaraan, _____ weder het volgende te zijn
_____
_____
_____
De maatschap wordt aangegeven voor onbepaalden tijd en wordt geacht aangegeven te zijn den eerste januari negentien honderd zeven.

Artikel twee.

Ieder der vennoten brengt nevens zijne dienste, arbeid en tijd,
in de maatschap een som van twee honderd guldens.

Artikel drie.

De winsten en verliezen der maatschap zullen door ieder der ven-
noten voor een vierde gedeelte wederom genoten of gedragen.

Artikel vier.

De vennoten worden geacht zich om en weder de maatsch. te heb-
ben verleid om, de een voor den anderen te bekeeren.

Artikel vijf.

Ieder der vennoten mag gebruik maken van de zaken van de
maatschap toebehoorende, niet hij die zaken gebruikte tot zoodanige
einden als waartoe zij bestemd zijn, en niet hij zich daarvan niet,
balkens tegen het belang der maatschap of op zoodanige wijze, dat de
overige vennoten daardoor verhindert worden om over die zake
vrijens hun rechtmede gebruik te maken.

Artikel zes.

Ieder vennoth heeft de bevoegdheid om de overige vennoten te
verplichten in de onkosten te draagen, welke tot behoud der zaak de
maatschap behoorende zaken noodzakelijk zijn.

Artikel zeven.

Ieen der vennoten mag zijn aandeel in de maatschap aan
anderen overdraagen of een derde als deelygenoot in zijn aan-
deel opnemen.

Artikel acht.

Bij overlijden van een der vennoten met achterlating van
een of meer kinderen, en of zoon, deurende de maatschap voort.

Leefden de overige vennoten en den eenig
meendenjarige zoon of een der meendenjarige
zoons het keuzen die meendenjarige van den
overleden vennoth, indien de eenig meendenjarige of de niet de
meendenjarige aangenomen voor zijn bevoorte daartoe
binnen drie maanden na het overlijden zijns vaders den
overigen vennoth schriftelijk heeft verzegeld.

Artikel negen.

Bij overlijden van een of meer meendenjarige zoons van
den overleden vennoth of het laten verlopen van den en het
vorige artikel bepaalde termijn, dient de maatschap het
schien de overige vennoten over te en overal het aandeel van
de overleden en van de overlijden van den overleden van
noth in de zaken der maatschap aande overige vennoten over-
te verplichting om als vergoeding voor de waarde van dat aan-
deel aande overlijden en overlijden van den overleden van
noth uit te keeren een som van honderd vijftig guldens in
contanten.

AANVULLINGEN OP "NAMEN IN RHEDEN" I EN II

Bij het begin van deze serie was de redactie de mening toegedaan dat aan het eind eventuele opmerkingen of aanvullingen in één keer zouden worden samengevat. Het blijkt dat de serie langer duurt dan aanvankelijk werd aangenomen. De redactie heeft daarom gemeend de reeds binnen gekomen reacties te moeten publiceren, omdat anders de beantwoording te lang op zich zou laten wachten.

Blauwe Laantje: de heer J. Pannekoek uit Velp deelt mede dat de naam aan dit weggetje werd gegeven, omdat het voorzien was van een grintlaag, die een blauwe glans, kleur had. Dit grint zou afkomstig zijn van de gasfabriek te Velp. De heer P. had dit van zijn vader vernomen en hij kon zich nog herinneren als hij, in ± 1930, met zijn vader door het Blauwe Laantje wandelde, de blauwe glans nog aanwezig was.

De heer Enserink schrijft in een brief: In de periodiek van de oudheidkundige vereniging "De Elf Marken" in Gorssel is iets geschreven over de Blauwedijk te Almen. De naam Blauwdijk zou te maken hebben gehad met de naam van blauwsparren die daar vroeger hebben gestaan. Maar ook dat de naam te maken kan hebben met de markegronden die vroeger wel blauwe gronden werden genoemd. Verder wordt verwezen naar het boek van de heer K. ter Laan "Nederlandse spreekwoorden, spreuken en zegswijzen", waarin het woord blauw voorkomt in de betekenis van waardeloos en iets zonder betekenis. Maar ook dat blauw de kleur is van spijt, teleurstelling, bedrog. Men noemt dus blauw in wat bedrieglijk is, wat geen waarde heeft, niets betekent.

Grote Brij: enige weken geleden kreeg ik een pachtvereenkomst ter inzage en daarop stonden bij elkaar vermeld: Middelste Breyl, Bovenste Breyl en Schietberg, respectievelijk aangegeven met Rheden D 3630, Rheden B 333 en Rheden B 330 en 164.

Bij Grote Brij stond in het artikel vermeld dat het genoteerd was volgens mondelinge overlevering. Waarschijnlijk is de uitspraak niet correct geweest, want mijn mededeler is hoog bejaard.

Copvogelsgoed: de afleiding van deze naam zal zijn geweest naar de bezitter Jacob Vogel anno 1379. In de loop van de 15e eeuw wordt steeds gesproken over Vogelsgoet. Eind 15e eeuw en 16e eeuw spreekt men dan over "Cop Vogels maetken" en "Cop Vogels goet".

Franse Kerkhof: een inwoner van Rheden deelde mij mede, hij is in de vijftig, dat zijn grootvader vertelde dat deze zand haalde op de plek waar nu het nieuwe parkeerterrein is naast de westelijke ingang van Heiderust. Bij het graven waren daar stukje leder naar boven gekomen, evenals details van uitrustingsstukken.

Groenestraat of Groenstraat: ik heb vergeten te vermelden dat het artikel van mevrouw Jo Daan, waarnaar ik verwees, onder mijn aandacht was gebracht door de heer J.T.M. Giesen, adj.-streekarchivaris van het Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg. De heer Giesen deelt verder in zijn brief mede dat in het gemeentearchief van Pannerden de wegaanduiding is gevonden van "lange gemeente" (ingekomen stukken 6-6-1838 en 1869 nr. 87); dit is een verbinding tussen de Slijkstraat (later Hoogeweg) en de Kanaaldijk (nu Rijndijk). In 1932 (notulen B&W, 1-2-1932) en ook nu nog blijkt deze weg "Groenestraat" te heten!

Met hartelijke dank aan die inzenders, voor de aanvullingen!

A.K.

"Heienbeek": is gelegen op het landgoed Heuven, in de buurt van de schaapskooi. In het boek "Rheden de parel van de Veluwe", uitgave 1923, wordt op bladzijde 23 alleen medegedeeld dat de Heienbeek gelegen is aan de "bovenkant" van Heuven. Op bladzijde 26 wordt vermeld: "Midden in het beukenbos, aan de bovenkant van Heuven, passeert hij dan het vijvertje de Heienbeek, dat voortdurend van water is voorzien en dat, in het bos verscholen, door de voorbijganger niet licht opgemerkt wordt." In de in deze reeks namen eerder aangehaalde raadsbesluiten uit het jaar 1930, staat bij de overdracht van een stuk heidegrond aan de heer Wurfbain genoteerd ten aanzien van de grenzen van dit stuk heide: . . . , getrokken naar het laagste gedeelte van den Heienbeekschen berg, tussen de twee toppen van dien berg, . . . (bladzijde 26). Dit stuk heidegrond lag aan de noordkant van het bezit van Heuven, ongeveer waar nu de caravans staan.

"Hel": op een kaart gecopieerd door Jacobus Hellewich in 1766 van een kaart van Johan Bueninck, ± 1666, staat de naam "de Hel" vermeld. Deze plek is volgens de zo-even genoemde kaart, gelegen achter het huidige kerkhof "Heiderust" aan de Lentsesteeg. In 1987 kon een bejaard iemand, die vroeger in Rheden heeft gewoond, nog vertellen dat hij thuis had horen praten over "de Hel". Dat had toen gelegen, volgens zijn informatie, tussen het Klaphek en het Ossendaal. Dat komt vrij redelijk overeen met de gegevens van de oude kaart.

"Hetterse Huyse": op de zo-even genoemde kaart uit 1766 staat ook aangegeven "Bouwland van de Hetterse Huyse". Dit stuk bouwland lag pal ten zuiden van het grondgebied van het Snippendal.

Op de kaart staat eveneens aangegeven "Hetterse Hooijsteeg". Deze steeg lag tussen de Ossendaalselaan en de Arnhemsestraatweg, c.q. Zutphensestraatweg, ter hoogte van de boerderij de "Bagijnenhof".

In de beschrijving op de kaart staat ook nog een schaapskooi, aangegeven met: Schaapschot of plaats van de Hetterse Huyse. Deze kooi ligt ten westen van Snippendal en (vermoedelijk) op de gronden van het huidige kerkhof Heiderust.

"Industrieweg": De Apollostraat lag tussen de Veerweg en de Dorpsstraat. Evenwijdig aan de Dorpsstraat loopt de Laakweg. Toen de plannen tot doortrekking van de Apollostraat in 1972 vastere vorm aannamen, was de doortrekking bedoeld als ontsluiting van het industrieterrein het Haveland. Dit industrieterrein kon via de verlengde Apollostraat in 1972, Laakweg en de straat toen Groenestraat geheten, een aansluiting krijgen met de nieuwe rijksweg R48. In een gesprek tussen Rhedens Dorpsbelang en het gemeentebestuur werd toen gesproken over de Industrieweg. Bij de officiële naamgeving werd uitgegaan van de gedachte dat de Apollostraat werd verlengd en er dus geen eigen naam nodig was voor het nieuwe gedeelte tussen Dorpsstraat en Laakweg.

"Jaagpad": wordt ook wel genoemd "Oude Jaagpad". Het is de vroegere naam voor de huidige Schaarweg.

Op 13 maart 1913 wordt aan de "Meteoor" vergunning verleend tot het maken van een aanbouw aan het perceel kad.sectie D no 2385, dat gelegen is aan het Oude Jaagpad te Rheden.

"Jonkeren weidje": is een benaming die voorkomt in een acte uit 1745, waarin gesproken wordt over de aanleg van een nieuwe brug naar het Rhederlaag (zie ook: Craneveltweert). De ligging is niet bekend, maar de brug is betaald door de geërfden van het "Rhederleegh". Alle perceelsnamen zullen dus waarschijnlijk gelegen hebben op het Rhederlaag.

"Juffersteeg" of "Jufferensteeg" of "Juffrouwen straetien": is een gedeelte van de huidige Lentsesteeg en wel het meest oostelijk gelegen gedeelte (ten oosten van het hotel

de Roskam). De steeg vormde de vroegere verbinding tussen de heide van de Worth-Rhedermarke en de Kruishorst. De dikke eikebomen zijn een bewijs dat deze steeg reeds oud moet zijn.

De naam "Juffrouwen straetien" komt reeds voor op een kaart van het St. Catharina Gasthuis uit 1634.

± 1750 wordt ditzelfde gedeelte "Jufferen steeg" genoemd. Dat gebeurt als Rutger van de Hell een verzoek indient om als ambtsjonker te mogen worden opgenomen in het schoutambt Rheden (archief Biljoen, nr. 67). In 1815 wordt de naam "Juffersteeg" genoemd, als één van de zeven schaapsdriften, die in dat jaar worden gepacht door David Henny van de Frankenhof.

"Kamp": de Kamp is een stuk bouwland dat gelegen is op het landgoed Heuven. Het werd door de heer J.S. Wurfbaïn in eigendom verkregen, toen de markegronden werden verkocht aan Natuurmonumenten. Zie raadsbesluiten en overeenkomsten aankoop gronden marken, 1930.

"Kalverbosch": het Kalverbosch is gelegen op het landgoed Middachten. Over de herkomst verschillen de meningen. Sommigen menen dat het woord te maken moet hebben met begraafplaats; anderen menen dat het woord een variant is van bijv. het Kelfkensbos bij Nijmegen.

"Kempke": ook wel genoemd "Lange Kempke", was een stuk bouwland dat in het Broekveld was gelegen.

"Kerkengoed": is een stuk land dat aan de linkerkant van de Snippendaalse weg was gelegen, een klein eindje vóór het wildrooster. De naam wordt genoemd in verband met "den uitweg" (= Snippendaalseweg) langs het Kerkengoed en staat genoemd op de kaart die bij "Hel" is vermeld.

"Kerkplein": is het plein dat ligt vóór de Dorpskerk en de Schaarweide. Bij de plannen voor de bouw en ook tijdens de bouw van de Schaarweide (= het vroegere NHV-gebouw) werd steeds gesproken over ons nieuwe verenigingsgebouw aan het Kerkplein.

"Kerkweidken": deze naam wordt genoemd in een acte uit 1662, het Rhedense veer betreffende. In de acte wordt melding gemaakt dat Garrit Garrits toestemming vraagt om zijn aalkorven te mogen lichten en leggen met zijn eigen aak. De aalkorven zijn in de IJssel geplaatst in de buurt van Rhedermars en het Kerkweidken.

"Ketjensbos": in het algemeen wordt hieronder verstaan het bos van de Kruishorst, ten zuiden van de Brinkweg. Sommigen menen dat Ketjensbos een verbastering is van "Katesbos". Dat is niet waar. Het Ketjensbos ontleent zijn naam aan de toenmalige eigenaar van de Kruishorst, de heer Ketjen. De heer Ketjen was o.m. voorzitter van het Markebestuur van de Worth-Rhedermark en één van de oprichters van de ziekenverpleging in Rheden in 1889. Op 3 november 1894 is de heer Ketjen door kolendampvergiftiging om het leven gekomen.

Op het Snippendaal woonde een mevrouw den Tex-Ketjen, dochter van de zo-even genoemde heer Ketjen. Bij de overdracht van de Markegronden aan Natuurmonumenten, hebben op verschillende hierbij betrokken plaatsen, grondtransacties plaats gehad met particulieren. Zo ook met een stuk heidegrond achter Rhederhof dat toebehoorde of had toebehoord, aan mevrouw den Tex-Ketjen. Ook dat stuk grond werd bij de reeds eerder genoemde raadsbesluiten uit 1930, het "Ketjensbosch" genoemd.

"Koepeldijk": was een verhoogd stuk van de Groenstraat in Worth-Rheden en lag tussen de IJssel en de Brinkweg en lag als een dijk door het landschap. Vlak bij de IJssel was een overlaat gemaakt tegenover de Laak. Wanneer het waterpeil van de IJssel steeg, moest het vee uit de uiterwaarden en het Worth-Rhederbroek worden verwijderd. Menigmaal moest dat snel gebeuren omdat het water anders te hoog was gestegen. Al de broeklanden ten zuiden van de Brinkweg liepen vol water en dat naderde de Brinkweg.

Voordat het echter deze weg kon overspoelen, was de overlaat in de Koepeldijk reeds in werking en werd het overtollige water via de Laak afgevoerd, om vroeger dicht bij de Mul van van Zadelhoff weer in de IJssel te stromen. Dit water behoeft dan niet de grote bocht om het Rhederlaag af te leggen en was dus eerder verdwenen. Het dijkje is nu nog in het landschap te zien.

"Krimp": was de naam voor een snoepwinkeltje, dat gevestigd geweest is in het huis dat toen een boerderij was, op het huidige adres Schoolweg 15.

"Kromme Voor": is een stuk bouwland, gelegen tussen het Herikhuizerkerkpad en de Holbankseweg. Volgens mondelinge gegevens grensde de Kromme Voor aan een stuk land van Damen.

"Kruysboom": is een boom die geplant was vlak bij de kruizing of splitsing van twee wegen. In dit geval de splitsing van de Arnhemseweg en de Heerweg (= Rijksweg = Arnhemsestraatweg). De splitsing lag bij het vroegere huis de Punt of Rhederpunt. Zie voor een afbeelding van het huis Rhederpunt o.a.: Rheden, De Steeg en Ellemcon in oude ansichten door H. Kerckamp, Europese Bibliotheek 1975 – foto nummer 14.

Op deze plaats stond vroeger de Kruysboom, zoals die staat aangegeven op diverse oude kaarten, o.a. de kaart vermeld bij "Hel".

"Laakstroom": was de naam van de "Stoomwasscherij" van J. Beumer, aan de Massenweg 62. Het pand heeft lange tijd gefungeerd als werkplaats en magazijn voor de Dienst Gemeentewerken. Het pand was gesitueerd tussen de Emmaweg en De IJsselsingel. Dit gedeelte van de vroegere Massenweg wordt thans Waardweg genoemd.

"Laar": tot de landerijen van het huis de Brink in Worth-Rheden behoorde een rijsweerd, die gelegen was langs de rivier de IJssel en zoals verder wordt vermeld "langs de weide de Brink tot op het Laar". In 1788 wordt gesproken over de Monnikenhofse waard en de weide "Het Laer" over de Worth-Rhedense sluis. Op een kaart uit 1634 getekend door N. en I. van Geelkercken staat het "Laer" zeer nauwkeurig aangegeven. Vergelijkend met de huidige kaarten is het de strook uiterwaarden langs de IJssel, bij de steenfabriek van Verpoorte en Swarttouw, later de Groot's Baksteenindustrie.

"Lange Hoeve": was een schaar weiden, gelegen op de Mars in de buurschap Worth-Rheden. Eigenaar in 1639 was Arndt Bitter en zijn vrouw Aaltje Scholten.

"Leygraaff": was een afwatering, welke het water "uyt het Worth-Rheder Broek door de Sluys ontlast in de IJssel". De naam komt voor op een kaart uit 1773 "Rivier den IJssel/Groene Straat". Er moest toen een nieuwe dijk gelegd worden en een nieuwe sluis gemaakt. De kaart was bedoeld om aan te geven waar de nieuwe dijk precies lag en over wiens grond hij liep en om aan te geven hoeveel of ieder hieraan moest bijdragen. De nieuwe sluis lag in de buurt van de Koepeldijk.

"Maatje": is een weide en volgens een acte van 25 maart 1879 gelegen in sectie C, nr. 116, groot 2 b(under), 7 c.

"Mantel": is een gedeelte van de weg tussen de Zijpenberg en de Posbank. In het gemeenteverslag over het jaar 1923 staat bij het hoofdstuk "wegen", bladzijde 7: . . . overneming van de weg van de Zijpenberg over de z.g. "Mantel" naar de Posbank, voor zover toebehorende aan de Worth-Rhedermark.

"de Mars": is een zeer bekende naam op het Rhederlaag, dat vroeger één geheel met het dorp Rheden was. We kennen nu nog de camping "de Mars". Vroeger was dat de boerderij "de Mars", terwijl er ook nog de steenfabriek "de Mars" is geweest. De naam de Mars werd ook vaak geschreven met ch op het eind, de Marsch.

In het tijdschrift KNOB-5/jaargang 74/nov. '75 wordt op bladz. 221 onder het hoofdstuk "archeologisch nieuws" het volgende medegedeeld: ". . . dat in de 16e eeuw "De Marsch" werd genoemd (vgl marsgrond = laag, drassig land) . . ." Bekijk de hoogtelijnen van dit gedeelte, dan vinden we dat "de Mars" gelegen is op een hoogte van 11,5

mtr. boven NAP. De omliggende gebieden geven aan: op de grens met de Zuiderwaard 9,8 mtr., west van de steenfabriek de Groot 9,7 mtr. en aan de overkant van de IJssel de Koppenwaard en Lathumsewaard 9,8 á 9,9 mtr. boven NAP. Dat is allemaal lager dan de gemiddelde normaal hoog-water lijn van 12,5 mtr. boven NAP.

Er zijn verschillende afleidingen met Mars bekend die allemaal een perceel weidegrond aanduiden: Middelste Marsch, Rhedermars in 1662, de Voorste Mars – sectie c 143. Aan de huidige Waardweg hebben de woningen gestaan met de naam Marsoord.

"Massenweg": de naam zou eigenlijk moeten zijn Marscheweg, de weg die naar de Marsch voerde. Massenweg zal wel een verbastering zijn van Marscheweg. Op de officiële woningkaarten van de gemeente Rheden kwam nog na 1920 de naam Marscheweg te staan i.p.v. Massenweg. Op 7 juli 1915 brak brand uit in de woning van E. Gergoski en E.J. Aalders, gelegen aan de Marsseweg!

"Meent": als zodanig komt de naam voor in een acte van 24-8-1745, welke een kwitantie is, betreffende het aandeel in de kosten in de nieuwe brug naar het Rhedense Laag. Er staat . . . geërfdens van 't Rhederleeg en Rheder Meente . . .

In een pachtcontract van Het Sint Peters Gasthuis uit 1965 wordt de Meent eveneens genoemd. Maar daar heeft de Meent ook de naam van Nieuwe Weide. De percelen zijn bouw- en weiland en worden aangeduid met Rheden C 82 85 t/m 88 en 73 t/m 79, groot 4.28.- ha.

"Melis-pad": toen in 1935 werd begonnen met de bouw van het NHV-gebouw (= Schaarweide), stond er in het kerkelijk mededelingenblad het volgende: "Zooals wel algemeen bekend is, zal het verrijzen aan 't kerkplein, op land vroeger toebehoorende aan den Heer Boerman, aan de achterzijde begrensd door 't Melispad". Dit Melispad staat ook wel bekend als een uuteweg en is thans de toegangsweg tot de muziekschool. Aardig is daarom te lezen in de "Aantekeningen betreffende de kerk en den hof der Utrechtse St.Paulusabdij te Rheden", door dr. A. Johanna Maris, op bladzijde 76: It. Steven Ploech X scepel roggen X scepel corns van Melys goede.

"Melkpad": was de vroegere verbinding tussen de Veerweg en de Pinkelseweg. Het Melkpad lag in het verlengde van de huidige toegangsweg naar het kerkhof aldaar en liep langs de boerderij van Verhaaff. Het pad liep veel vroeger door naar de huidige Arnhemsestraatweg en mondde iets ten oosten van Strijland hierop uit.

Aan het Melkpad lagen de z.g. Armenhuizen van de Ned.Herv.Diaconie.

"Metworst": was de naam voor een weg, genummerd met 81, welke liep "van den Marscheweg in algemeen Noordoostelijke richting tot de Groenestraat". Het is de huidige Methorsterweg.

"Meulenbarg": in 1970 schrijft Willem van Rheden: Zo'n 85 jaar geleden stond op de plaats van Dr. Bekkerings huis, dus vóór de "Hoogencamp" een boerenwoning, voor- kant Arnhemseweg, zijkant Groenestraat. Die werd gebouwd nadat het huis daarvoor afgebrand was. Juist, en voor dat huis gebouwd werd bevond zich ter plaatse een kleine heuvel, de "Meulenbarg". En daarop stond een molen, in 1634 herbouwd, nadat de vorige in 1629 voor de invallende Spanjaarden in brand gestoken en grotendeels verwoest was. In een acte uit 1659 over het Rhedense veer wordt o.m. genoemd "Hendrik Jansen aan de Meulenbarg". En Kerkkamp schrijft in zijn boekje "Rhedens Verleden" op bladzijde 100 over enige stukken land. Daarin wordt o.a. genoemd "die Molenberch of die berg op Westeneyngh".

"Mommenhuuske": aan de Steenbakkersweg stond het brandspuit-huisje, waarin tevens twee cellen waren gebouwd. De cellen lagen aan de kant van van Weelden. Het huisje werd het "Mommenhuuske" genoemd naar een zekere K. met de bijnaam "de Mom". Mijn informant dacht niet dat K. de eerste gevangene was geweest. De eerste "bezoeker" zou een zekere H. zijn geweest die lid was van de Gele Rijders of althans had

behoort tot dit corps. Hij woonde aan de Veerweg. Hij had een keer zo veel aan Bachus geofferd dat men hem op een kar heeft vastgebonden en zo naar het Mommenhuiske heeft getransporteerd. In 1984 heeft de Carnavalsvereniging "De Heiknütters" een verzoek tot de gemeente gericht om het paadje langs het Dienstencentrum de naam te geven van Mommersteeg of Mommepaadje. Onze Kring werd om advies gevraagd en heeft moeten adviseren om niet tot deze naamgeving te moeten overgaan, omdat er geen geschreven bronnen zijn die dit bevestigen. Er is alleen maar een mondelinge overlevering. Bovendien doet in Velp hetzelfde verhaal de ronde. Ter aanvulling kan worden medegedeeld dat in Westervoort de naam Mommenkamphen bekend is.

"*de Morgen*": is een stuk grond gelegen in de Enk en kadastraal bekend onder sectie D, nr 1040, groot 30 r, 91 c.

"*Moscou*": is de naam van de thans verdwenen stoomkorenmolen van van Zadelhoff en was gelegen aan de Dorpsstraat, hoek Laakweg. Volgens mondelinge overlevering zou de naam Moscou verband houden met de Kozakken die in 1813 hier de IJssel overstaken.

"*Muggenheert*": is een naam die voorkomt op het Rhese Laag. Tot de bezittingen van het huis "De Brink" behoorde een weide op Het Rhese Laag, genaamd "de kleyne Muggenheert". Verder komt de naam "Muggenheert" voor in een acte uit 1745, waarin de geërfden worden genoemd die een stuk grond op "Rhederleegh" hebben en betrokken zijn bij de aanleg van een nieuwe brug.

"*Muggenwaard*": is de naam van een steenfabriek op het Rhederlaag. Zie hiervoor Ambt en Heerlijkheid, nr. 76 het artikel van drs. G.B. Janssen "Steenfabricage langs de IJssel in de gemeente Rheden in de 19e eeuw". De Muggenwaard werd in 1939 eveneens gebruikt als verblijfplaats voor de gemobiliseerde soldaten van het Nederlandse leger. In het nummer van Vrijdag 20 april 1939 van het Hervormd Mededelingenblad staat vermeld: . . . Reeds werden mij 3 radio-toestellen ter beschikking gesteld, zoodat in het Ver.gebouw en op "de Mars" en op "de Muggenwaard" een radio aanwezig is . . .

"*Nederste Arnhemsche Straat*": in een oorkonde van 1465 vinden wij onder Rheden niet alleen een Arnhemsche Straat, maar ook een Nederste Arnhemsche Straat, hetgeen eveneens blijkbaar op verplaatsingen van den grooten weg'is terug te brengen. Zie Leenakten Gelre, Kwartier van Arnhem, p. 423 en volg. Bovenstaande is terug te vinden in het artikel van Dr. F. Leijden, Oude wegen op de Veluwe – Gelre Bijdragen en Mededeelingen, deel XLIII, 1940.

"*Nieuw . . .*": er zijn enkele namen met de aanduiding "nieuw(e)", zoals Nieuwen Dijk, een dijk die aangelegd is vanaf het Oranje Fort (naast de Koepeldijk) richting Velp, 1773.

Nieuwgraaf was een plek die binnen het gebied van het Rhedense Veer was gelegen. Wordt als zodanig genoemd in een acte van 24 oktober 1746. Het nieuwe land wordt genoemd in een acte van 1745, betreffende de aanleg van een nieuwe brug.

Nieuwland wordt in 1744 genoemd in een acte over het Rhedense Veer.

Nieuwe Weide, zie "Meent".

Nieuw-Silo wordt als naam genoemd in 1935 voor het te openen verenigingsgebouw.

ONDERZOEK NAAR DE BETEKENIS VAN DE PLAATSNAMEN VAN DE VELUWEZOOM

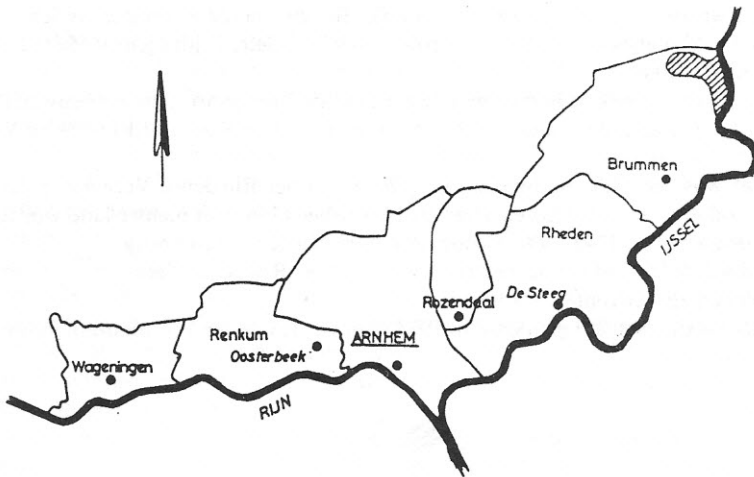
door Dr. D. Otten

Er is tegenwoordig meer belangstelling voor de plaatselijke en regionale geschiedenis dan ooit tevoren. In de laatste decennia zijn er op de Veluwe niet alleen verscheidene historische en heemkundige verenigingen van de grond gekomen, maar de verenigingen kregen vaak veel meer leden dan aanvankelijk werd verwacht. Een belangrijke oorzaak voor de groeiende belangstelling voor het "eigen" verleden is wellicht, dat tegenwoordig veel meer mensen over de tijd beschikken om zich in de historie te verdiepen.

Ook voor taal en dialect neemt de belangstelling toe. Binnen de meeste historische verenigingen zijn er wel enkele actieve leden of werkgroepen die bijzondere interesse hebben voor alles wat met taal en dialect te maken heeft. Er zijn dialectwoordenboeken verschenen en heel wat mensen zijn op zoek naar oude veld- en boerderijnamen. Men leest daarvoor in de archieven registers en koopakten door, men bestudeert oude kaarten, of neemt contact op met oudere autochtone inwoners, die vaak over verrassend veel informatie blijken te beschikken.

Het vinden van een oude veldnaam en het localiseren van het bijbehorende perceel grond geeft voldoening. Maar lang niet altijd is meteen duidelijk wat de opgespoorde naam betekent. Er zijn enkele naslagwerken waarin het ontstaan, de ontwikkeling en de betekenis van oude veldnamen staan beschreven, bijv. in het bekende werk van Schönfeld "Veldnamen in Nederland". Daarin staan vele honderden namen gerubriceerd en er worden ook verscheidene namen verklaard. Er zijn echter vele duizenden veldnamen.

Wie zich bezighoudt met de verklaring van veldnamen komt al spoedig tot het inzicht dat men met het gebruik van naslagwerken voorzichtig moet zijn, en dat bovendien een groot deel van de opgespoorde veldnamen niet in de naslagwerken voorkomt. Iedere regio blijkt eigen namen te hebben.

Het onderzoek heeft betrekking op de namen van de buurschappen, dorpen en steden in de gemeenten Wageningen, Renkum, Arnhem, Rozendaal, Rheden en Brummen.

Een zelfde ervaring doet men op, wanneer men zoekt naar de oorspronkelijke betekenis van de naam van het gehucht, de buurschap of het dorp waar men woont of geboren is. In lang niet alle gevallen geven de naamkundige studies en naslagwerken uitsluitend over de betekenis van een plaatsnaam. Wie het "Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandse plaatsnamen" van De Vries, of het "Toponymisch Woordenboek" van Gysse-ling raadpleegt, merkt dat van veel plaatsnamen de betekenis allesbehalve duidelijk is. Bij de verklaringen staan veronderstellingen, vermoedens en vraagtekens. Voor die onzekerheden zijn verschillende oorzaken.

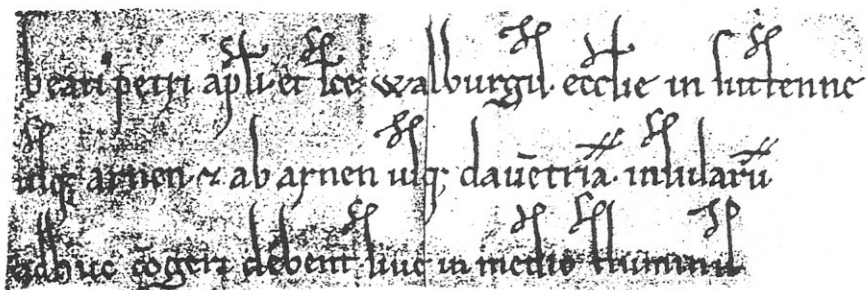
Soms bevat de plaatsnaam een woord dat uit het taalgebruik is verdwenen, of dat in de loop der tijd een andere betekenis heeft gekregen. Ook komt het voor dat de plaatsnaam in het archiefmateriaal gebrekkig of helemaal verkeerd staat geregistreerd. Het is dan ook een hachelijke onderneming om een plaatsnaam puur historisch-taalkundig te verklaren vanuit de vormen die in de archiefstukken zijn overgeleverd. In niet weinig gevallen is men met behulp van informatie uit de historische taalkunde tot naamverklaringen gekomen die weliswaar heel interessant zijn, maar eigenlijk te interessant om waar te zijn.

Verscheidene plaatsnamen van de Veluwezoom hebben een algemeen aanvaarde verklaring die bij een wat afstandelijke beschouwing weinig geloofwaardig is.

Wat te denken van de veronderstelling dat *Rheden* afgeleid is van een werkwoord dat "rijden" betekende, zou de plaatsnaam *Brummen* werkelijk iets te maken hebben met "brem" of met "bramen", moeten we bij *Rozendaal* denken aan een dal met rozen, en wat betekent *Middachten* eigenlijk?

De oorzaak van deze, soms merkwaardige verklaringen is, dat men zich te weinig heeft gerealiseerd dat het ontstaan van plaatsnamen bijna altijd een kleinschalig gebeuren was. Men noemde een nieuwe nederzetting bijv. naar een opvallende begroeiing, naar het al of niet aanwezig zijn van water, naar een poel, beek of rivier waaraan men zich vestigde, naar de kwaliteit van het water, naar de hardheid van de grond enz.

Nederzettingenamen zijn nagenoeg altijd praktische en voor de hand liggende namen. Daarom is het nodig om bij de verklaring van plaats-, water- en veldnamen kennis te nemen van de geschiedenis van het landschap en van de bewoning. Hoe zag het landschap er ten tijde van het ontstaan der nederzettingen uit, waar lagen de gronden die geschikt waren voor landbouw, waar was de bodem te drassig, welke gevolgen had de droogteperiode in de 10e eeuw op de bewoning van de Veluwe?

Vermelding van Arnhem in een oorkonde uit 1059: "usque arnen et ab arnen usque da-ventriam", tot Arnhem en van Arnhem tot Deventer (naar: Oorkondenboek der graafschappen Gelre en Zutphen, tot op den slag van Woeringen, 5 juni 1288, door L.A.J.W. Sloet, blz. 172)

Mijn onderzoek naar de betekenis van de plaatsnamen van de Veluwezoom begon daarom met het verzamelen van gegevens over de landschaps- en bewoningsgeschiedenis van de Veluwe en in het bijzonder van de Veluwezoom. Het combineren van die gegevens met de informatie uit naamkundige studies leidde tot verklaringen die veel aannemelijker zijn.

Omstreeks mei zal bij Uitgeverij Gysbers & van Loon te Arnhem het boek "Landschap en plaatsnamen van de Veluwezoom" verschijnen. Het boek bestaat uit twee gedeeltes. In het eerste gedeelte wordt een overzicht van de landschaps- en bewoningsgeschiedenis van de Veluwezoom gegeven. In het tweede worden herkomst en betekenis van de volgende plaatsnamen beschreven:

Arnhem, Brakel, Brummen, Cortenoever, Dieren, Dolder, Doorwerth, Dreijen, Eerbeek, Ellecom, Empe, Hall, Harten, Heelsum, Heveadorp, Klingelbeek, Koldenhove, Laag-Soeren, Leeuwen, Leuvenheim, Middachten, Monnikhuizen, Noord-Empe, Oeken, Oosterbeek, Renkum, Rheden, Rhienderen, Rozendaal, Spankeren, De Steeg, Tonden, Velp, Voorstonden, Wageningen, Wapsen, Wolfheze, Worth-Rheden en Zuid-Empe.

Het boek eindigt met een samenvatting, een literatuuropgave en een register. Er zijn 42 fraaie illustraties, bestaande uit details van oude kaarten, fragmenten van archiefstukken, oude prenten en foto's van historisch interessante punten.

"Landschap en plaatsnamen van de Veluwezoom", Gysbers & van Loon, Bakkerstr. 7-7a, 6811 EG Arnhem.

Prijs: ca. f 25, - .

